

ANTE MARIĆ*, JURICA MIOČIĆ**

Bezobzirnost počinitelja i poniženje žrtve kao vrijednosti kaznenog djela ekonomskog nasilja u obitelji

Nasilje u obitelji kao *delictum proprium* može se tretirati i kao prekršaj i kao kazneno djelo, a sličnost, odnosno istovjetnost načina izvršenja kažnjive radnje omogućuje joj egzistenciju i u prekršajnoj i u kaznenoj sferi istodobno. To je zato što definiciju kaznenog djela nasilja u obitelji crpimo iz prekršajne definicije pa, iako je riječ o težem djelu, ono se može „zakamuflirati“ kao lakše, što može imati reperkusije, kako za policiju tako i za samu žrtvu i počinitelja.

Stoga, svrstavanje djela u prekršajnu ili kaznenu perspektivu ne podliježe zahtjevu određenosti, odnosno ne ovisi o razumljivim zakonskim opisnim obilježjima, nego o dodatnim vrednovanjima, a u konkretnom slučaju to razgraničenje čini utvrđena kvantitativna razlika u vidu veće kriminalne količine ili posljedice, dok u modalitetu same radnje nema jasnih razlika.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, *inter alia*, prekršaj ekonomskog nasilja definira kao zabranu ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim приходima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci. Da bi bila riječ o kaznenom djelu nasilja u obitelji iz članka 179.a Kaznenog zakona, mora se raditi o „teškom kršenju propisa“ o zaštiti od nasilja u obitelji. Takva manjkavost deskriptivnog zakonskog obilježja kaznenog djela zahtijeva dodatno vrednovanje, što je ostavljeno sudskoj praksi prema kojoj, da bi određena radnja tvorila teško kršenje norme, traži se njezin kontinuitet, intenzitet, posebno negativna posljedica.

Prema presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj I Kž-579/2017-8, razgraničenje između kaznenog djela iz članka 179.a Kaznenog zakona i prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji očituje se u težini ugrožavanja zaštićenog dobra, što je *quaestio facti* i

* Ante Marić, Ravnateljstvo policije, Uprava za javni red i sigurnost, Služba temeljne policije.

** Jurica Miočić, Ravnateljstvo policije, Uprava za javni red i sigurnost, Služba temeljne policije.

sud je to dužan ocijeniti u svakom pojedinom slučaju, a objektivno poimanje težine prekršaja očituje se visokim stupnjem nasilja, surovosti ili bešćutnosti počinitelja te posebno izraženom poniženju ili patnji žrtve.

Koja će se djela tretirati kao „obično“ kršenje propisa pa će ostati u prekršajnoj domeni, a koja će prijeći u kaznenu domenu jer predstavljaju „teško“ kršenje propisa, ovisit će o obuhvatnosti i kvaliteti konkretnih kriminalističkih istraživanja, a s obzirom na to da je sudskoj praksi prepušteno tumačenje neodređene vrijednosti „teško kršenje propisa“, autori iznose jedan slučaj kaznenog djela ekonomskog nasilja u obitelji temeljenog na bezobzirnosti počinitelja i poniženju žrtve.

Presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: I Kž 496/2020-8 od 16. studenoga 2020. potvrđena je prvostupanjska presuda Županijskog suda kojom je optuženi proglašen krivim, *inter alia* i za ekonomsko nasilje kao jedan oblik počinjenja kaznenog djela nasilja u obitelji iz članka 179.a Kaznenog zakona jer je počinitelj odbijao sudjelovati u režijskim troškovima i doveo žrtvu u stanje ovisnosti.

„Ako, dakle, optuženiku, nije bilo poznato koliki su mjesečni prihodi njegove supruge niti ga je to zanimalo, a istodobno mu je bilo poznato da je ona plaćala režijske troškove te kredit za njihovu zajedničku kćer, čiji mu je iznos također nepoznat, očito je da on niti je znao niti ga je zanimalo može li njegova supruga od svoje plaće podmirivati sve potrebne troškove. Dovede li se navedeno u vezu s navodima žrtve da je optuženik svoju mirovinu imao samo za sebe te bi joj jedino, ako ga je zamolila, dao „na dinar“, zatim da joj je optuženik, kada ga je molila da dijele troškove zajedničkog domaćinstva, rekao da je on invalid i umirovljenik te kako je nije sram od njega tražiti novac, kao i s navodom samog optuženika da ga je žrtva u drugoj polovini mjeseca tražila novac jer je svoju plaću potrošila, očito je da je optuženik bio svjestan da ona nije u mogućnosti sama podmirivati sve potrebne troškove. Unatoč tome, optuženik je odbijao sudjelovati u njihovu podmirivanju iskazujući time potpunu bezobzirnost naspram žrtve i dovodeći je u stanje ovisnosti o njemu jer ga je kao svoga supruga, dakle nekoga tko se, ako ni po čemu drugome, a onda po moralnom zakonu, bio dužan brinuti o njoj (kao što se i ona brinula o njemu, što ne osporava ni sam optuženik), morala moliti da joj financijski pomogne, i to na ponižavajući način.“

Vrhovni sud Republike Hrvatske, broj I Kž 496/2020-8

Od praktične važnosti za policiju odgovor je na pitanje – što to čini veću kriminalnu količinu nasilja u obitelji?

Da bi se to utvrdilo, u svakom zasebnom slučaju kriminalističkih istraživanja, osim modaliteta radnje, kao dodatno vrednovanje, korelacijski se treba sagledati širina slučaja, posebno tražeći indikatore kontinuiteta, intenziteta, upornosti i težine posljedice „kršenja norme“ u odnosu na žrtvu. U ovom slučaju ekonomskog nasilja u obitelji, kao jednom obliku počinjenja kaznenog djela nasilja u obitelji, očito je da je Vrhovni sud, osim modaliteta radnje, vrednovao bezobzirnost počinitelja prema žrtvi i njezin izrazito ponižavajući položaj kao „teško kršenje propisa“, čime je to djelo prešlo u kaznenu domenu.

Također, za kvalifikaciju kaznenog djela nasilja u obitelji ne treba se usredotočiti isključivo na ukupnost radnji i posljedica, jer kazneno djelo može opstati i u jednoj zasebnoj radnji.

Eng: *The Callousness of the Perpetrator and the Humiliation of the Victim As Characteristics of Criminal Acts of Economic Abuse*